

Инж. Александар ШОШКИЋ

Кратак осврт на воћарство Горњег Полимља и мјере које се предузимају у циљу унапређења

Од давнина је читаво Полимље познато по воћарству, а нарочито по гајењу одличне шљиве „пожегаче“, јабука и крушака. Рејон Лимске Долине (гдје припадају подрејони: Полимље, Подтарје и подрејон Ђехотине) са рејоном „Западних планина“, сматра се најјачим природним крајем у производњи шљива и јабука. Васојевићка шљивовица је позната и добро цијењена у неким крајевима наше земље. Подручје Горњег Полимља обухвата садашње општине: плавску, андријевичку, иванградску и једним дијелом петњичку.

Према статистичким подацима Народног одбора среза Иванград из 1956 године бројно стање воћака по врстама показује слиједећа табела:

Општина	Укупан број стабала по врстама						
	Тре-шља	Вишња	Кру-шка	Јабука	Шљива	Дуња	Орах
Плав	185	150	3000	5000	84000	—	400
Андријевица	404	519	3367	6532	89850	129	1429
Иванград	550	—	4955	11632	136100	382	812
Петњица	510	—	1400	4000	23000	—	150
Укупно:	2257	669	12719	27164	352950	511	2.491

Значи, да свеукупно има око 400.000 воћних стабала, која би могла дати годишњи принос, уз извођење бар основних агротехничких мјера, преко 900 вагона плода.

Из предње табеле такође видимо, да у воћном фонду највише преовлађује шљива, која је на овом подручју заступљена са

88,5⁰/₀, а све остале врсте воћа са свега 11,5⁰/₀. Оваква заступљеност шљива на штету осталих воћних врста је посебно обиљежје заосталог воћарства. Тиме се углавном карактерише и воћарство наше земље, али је тај општи однос између појединих врста за око 18,5⁰/₀ већи у корист племенитијег воћа, него што је данас у Горњем Полимљу. Посљедњих година се јабука, па и крушка све више проширују, што нам показује велика потражња првенствено јабучних садница од стране пољопривредника. Ово је позитивна појава, јер се на тај начин заступљеност појединих врста у воћном фонду побољшава.

Воћарство у Горњем Полимљу и поред свог великог богатства и још већих природних услова за даљи развој, није попримило карактеристике важне привредне гране овог краја. То нам потврђује врло лоше стање у којем се налази и што оно данас заузима око 2⁰/₀ од целокупног пољопривредног земљишта. Воћарство се у Горњем Полимљу још увијек развија стихиски. Станица за воћарство са сједиштем у Бијелом Пољу предложила је рејонизацију воћарства за читаво Полимље. Резултати ове рејонизације не могу се још сагледати, све док не почну доносити плод саднице које су сађене посљедњих 2—3 године. Тада ће се показати резултати предложених врста и сорти које су до сада мало или ни мало биле заступљене на овом подручју: јонатан, колачара, бобовац, боскопка, канатка и друге, јер су њихове саднице произвођене и ширене из Воћног расадника у Бијелом Пољу.

Врло мало је истакнутих воћара, који су се посветили производњи воћа. Пољопривредници, који посједују воћњаке рачунају их као узредну грану своје пољопривредне производње, док је веома мали број оних који примјењујући савремене методе у узгоју воћа постижу веће и квалитетније приносе у воћарству. Велики се број воћних стабала налази по разним међама, поред путева, сеоских пролаза, потока и на периферији разних гајева и шикара, а у укупно бројно стање су узета у обзир, ма да земљиште и положај заиста не одговара, па су њихови приноси мали и слабог квалитета.

Услијед неправилног односа произвођача према воћки од садње па даље — недовољне, његе и заштите воћака, имамо данас велики број стабала свих врста, која се налазе у стадиуму изумирања. Сваке године добар дио стабала остаје ван производње или само повремено даје плод, што се види из следеће табеле:

Ред. број	Врста воћа	Укупно стабала	О д то га			
			родних стабала	%	неродних стабала	%
1.	Трешње	2.257	1.130	50,0	1.127	50,0
2.	Вишње	689	554	82,8	115	17,2
3.	Крушке	12.719	9.310	73,2	3.409	26,8
4.	Шљиве	352.950	221.890	62,8	131.070	37,2
5.	Јабуре	27.164	15.432	56,8	11.732	43,2
6.	Дуње	511	282	55,1	229	44,9
7.	Ораси	2.491	1.668	66,9	823	33,1
	Укупно:	398.761	250.256	62,8	148.505	37,2

Овако висок проценат неродних стабала код јабука од 43,2⁰/₀, може се објаснити тиме, да је за посљедњих неколико година засађен велики број младих садница. Код осталих врста сразмјерно узето тај број новозасађених садница је био много мањи и грб неродних стабала чине стара, полусува или сува стабла, која су прошла стадијум плодношења.

Исто тако, приноси и ових воћњака који најредовније дају плод прилично су испод нормалног просјека. Углавном, сви су воћњаци још увијек јако запуштени. Земљиште се у воћњаку не обрађује. Наши пољопривредници код засијавања усјева по воћњаку не воде рачуна о томе да ли тај усјев дјелује штетно на воће или не.

Ово потврђује чињеница, да није риједак случај видјети у младим воћњацима засијана стрна жита, која ће само потенцирати штетно дјејство суше и онако честе појаве за наше крајеве. Распоред воћака у засадима је претјерано густ, врло мало се изводило механичко чишћење, резивање и проређивање круне, прихрањивање и заштита воћњака од штеточина и болести, услед чега имамо и данас у читавом Горњем Полимљу већином воћњака са много сувих грана, патрљака, па и читавих стабала, која служе само за легла болестима и штеточинама.

Поред тога, ускладиштењу и преради воћа до скоро није поклањано ни мало пажње, него је углавном шљива прерађивана у ракију, а јабуке и крушке трошене за кратко вријеме послје бербе у свјежем стању. Ради тога се нису могле покрити потребе тржишта у току дужег времена са квалитетнијим свјежим воћем и воћним прерађевинама, па су цијене истих преко читаве зиме и прољећа биле високе, равне цијенама у великим потрошачким центрима иако се налазимо у воћарском рејону, а потражња сразмјерно није тако велика. Узрок овоме је и недостатак магацинског простора за чување воћних плодова до реализације која је

прилично отежана usлијед слабих саобраћајних прилика овог краја, као и традиције наших пољопривредника да највише плодова прерађују у ракију, јер им је исту најлакше чувати, транспортovati и реализовати.

Станица за заштиту биља из Иванграда и остале установе које су заинтересоване овим питањем предузимају разне акције преко земљорадничких задруга, да би заштитиле воћарство од пропадања. Због масовне појаве штитасте и калифорнијске ваши у прошлој години је предузета шира акција зимског прскања стабала са ефикасним хемијским средствима. У току прољећа је постављено и неколико огледа против пламењаче на шљивама. Резултати зимског прскања позитивно су се одразили на воћарство овог краја, због чега се и у овој години продужило са овом акцијом.

Али, у овој години се поред тога осјећала и потреба за неопходно спровођење што шире акције: механичког чишћења, прихрањивања и обраде земљишта у воћњацима. У извођењу ових мјера добре резултате показале су оне задруге, које су имале активније пољопривредне техничаре, који су се давањем разних савјета повезали са индивидуалним пољопривредним произвођачима и на тај начин су могли шире дјеловати.

Према непотпуним подацима земљорадничких задруга са територије Горњег Полимља од јануара до маја 1957 године у спровођењу ових мјера је обухваћен слиједећи број стабала:

Ред. број	Мјера	Обухваћено стабала	
		Број	Од укупног броја %
1	Зимско прскање	64.828	16,3
2	Орезивање	56.288	14,1
3	Окопавање	49.132	12,3
4	Кречење	42.383	10,6
5	Прихрањивање	40.360	10,1

Све ове мјере треба и у будуће изводити у што ширем опсегу и да то буде сталан и систематски рад, да би се повећали и побољшали овако мали и слабог квалитета приноси.

Овог прољећа је Станица за заштиту биља из Иванграда опрскала и десет мањих огледних воћњака — шљивика, против пламењаче у циљу испитивања могућности за предузимање шире акције у борби против ове опасне и много проширене болести воћа, која наноси велике штете у овом крају. Такође су задруге: гусињска, плавска и муринска набавиле из Воћног расадника у Бијелом Пољу велики број садница разних врста воћа за своје

потребе и потребе задругара. Остале задруге са терена општина: Андријевице, Иванграда и Петњице нису раније извршиле резервисање садног материјала код поменутог расадника, па ради тога нису могле задовољити своје потребе. Сматрамо, да је било правилније задовољити потребе овог подручја у садном материјалу, које има одличне услове за све врсте континенталног воћа, па тек онда слати; ако се јави потреба, за јужне крајеве Црне Горе, који за поменуте врсте имају много слабије услове.

Поред ових оперативних мјера, које предузимају поједине установе у циљу унапређења воћарства, врло важну улогу треба да одиграју и земљорадничке задруге у организовању и извођењу бар основних агротехничких мјера, а у сарадњи са индивидуалним произвођачима на подизању плантажних воћњака. Такође, требају водити рачуна за обезбјеђење простора за ускладиштење и прераду воћа у оне производе, који су рентабилнији и више се траже, како на нашем, тако и на иностраном тржишту (суве шљиве, пекмез, пулпа и друго). Реконструкција и проширење фабрике за прераду воћа у Бијелом Пољу такође ће имати великог утицаја на унапређење воћарства у читавој Лимској Долини.

Поред свега овога врло је важно да бројни воћари схвате, да се воћарство не може стихијски развијати и да је потребно доста труда за одржавање воћњака у добром стању са чиме би повећали могућност добијања већих и квалитетнијих приноса.